

Associationsrättsliga frågor m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet tolv motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2006 på i huvudsak det associationsrättsliga området. Motionsyrkandena gäller bl.a. nya företagsformer, könsfördelningen i bolagsstyrelser m.m. och lagen om ekonomiska föreningar. Motionsspörsmålen i övrigt tar upp frågor om ytterligare lagstiftning om franchising, stiftelselagen och ett gemensamt näringsförbud i Europa.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till pågående beredningsarbete.

I betänkandet finns två reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Utskottets överväganden	4
Nya företagsformer	4
Könsfördelningen i bolagsstyrelser m.m.	6
Lagen om ekonomiska föreningar	9
Ytterligare lagstiftning om franchising	10
Stiftelselagen	12
Gemensamt näringsförbud i Europa	13
Reservationer	15
1. Könsfördelningen i bolagsstyrelser m.m., punkt 2 (s, v, mp)	15
2. Lagen om ekonomiska föreningar, punkt 3 (s, v)	16
Särskilt yttrande	17
Ytterligare lagstiftning om franchising, punkt 4 (s)	17
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Nya företagsformer

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:C260 och 2006/07:C288.

2. Könsfördelningen i bolagsstyrelser m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:C216, 2006/07:C337, 2006/07:C350, 2006/07:C355 och 2006/07:C381.

Reservation 1 (s, v, mp)

3. Lagen om ekonomiska föreningar

Riksdagen avslår motion 2006/07:C335.

Reservation 2 (s, v)

4. Ytterligare lagstiftning om franchising

Riksdagen avslår motion 2006/07:C349.

5. Stiftelselagen

Riksdagen avslår motion 2006/07:Ub326 yrkandena 1 och 3.

6. Gemensamt näringsförbud i Europa

Riksdagen avslår motion 2006/07:C361.

Stockholm den 20 mars 2007

På civilutskottets vägnar

Carina Moberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carina Moberg (s), Ewa Thalén Finné (m), Johan Löfstrand (s), Andreas Norlén (m), Lennart Petterson (c), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Christine Jönsson (m), Yvonne Andersson (kd), Anti Avsan (m), Egon Frid (v), Ameer Sachet (s), Jan Lindholm (mp), Eva Sonidsson (s), Maria Lundqvist-Brömster (fp), Camilla Lindberg (fp) och Stefan Wikén (s).

Utskottets överväganden

Inledning

I betänkandet behandlar utskottet tolv motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2006 på i huvudsak det associationsrättsliga området. Motionsyrkandena gäller bl.a. nya företagsformer, könsfördelningen i bolagsstyrelser m.m. och lagen om ekonomiska föreningar. Motionsspörsmålen i övrigt tar upp frågor om ytterligare lagstiftning om franchising, stiftelselagen och ett gemensamt näringsförbud i Europa. Förslagen i motionerna finns i *bilagan*.

Nya företagsformer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som gäller behovet av nya företagsformer. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete.

Bakgrund

Aktiebolaget kännetecknas av att de som deltar i bolaget, aktieägarna, inte ansvarar personligen för bolagets förpliktelser. Denna frihet från personligt ansvar balanseras av ett flertal regler som syftar till att ge bolagets borgenärer ett visst skydd, framför allt regler om att det i bolaget skall finnas en viss marginal mellan tillgångar och skulder, ett aktiekapital. Aktiebolagsformen ger aktieägarna möjlighet att driva verksamhet utan att riskera mer än det ursprungligen satsade och tillskjutna kapitalet. De borgenärsskyddsregler som aktiebolagsformen är kringgärdad av bidrar samtidigt till att minska riskerna för den som rättshandlar med bolaget. Karakteristiskt för aktiebolaget är också att andelarna i bolaget, aktierna, normalt är fritt överlåtbara och kan spridas på ett stort antal händer. Det bidrar till att underlätta bolagets finansiering; betydande kapital kan ackumuleras genom små bidrag från ett stort antal investerare som vet att de kan dra sig ur aktiebolaget när de vill använda sina resurser för andra ändamål.

I aktiebolagslagen (2005:551) finns bestämmelser om aktiebolag, och lagen är tillämplig på alla aktiebolag oavsett om de ägs av privata intressen, staten, kommuner eller landsting. Aktiebolagen delas in i två kategorier, privata aktiebolag eller publika aktiebolag. Alla aktiebolag skall ha ett aktiekapital, och högre krav ställs på storleken hos det registrerade aktiekapitalet i ett publikt bolag. Aktiekapitalet skall, om det är bestämt i kronor, uppgå till minst 100 000 kr i privata aktiebolag och minst 500 000 kr i publika aktiebolag. Ett publikt aktiebolag är mer ingående reglerat än ett privat aktiebolag. En viktig skillnad mellan privata och publika aktiebolag

är att det endast är publika aktiebolag som har möjlighet att vända sig till allmänheten för kapitalanskaffning. Endast publika aktiebolags värdepapper kan bli föremål för handel på en svensk eller utländsk börs eller någon annan organiserad marknadsplats, dvs. ”noteras”. Att ett aktiebolag är publikt innebär inte att bolaget också verkligen har utnyttjat sig av sin rätt att vända sig till allmänheten för kapitalanskaffning. Inte heller säger beteckningen något om huruvida bolaget har låtit notera sina värdepapper på börs eller auktoriserad marknadsplats. Tvärtom torde det finnas ett stort antal bolag som visserligen är registrerade som publika aktiebolag men som aldrig kommer att bli föremål för någon utbredd handel. Bolag vars aktier är noterade vid en börs eller auktoriserad marknadsplats betecknas i aktiebolagslagen och annan lagstiftning som aktiemarknadsbolag. Aktiemarknadsbolagen kallas därmed även ”noterade” bolag. ”Börsbolag” är i formell mening sådana noterade bolag vars aktier är noterade vid en börs.

I Sverige finns omkring 315 000 aktiebolag. Flertalet svenska aktiebolag är privata aktiebolag. Endast drygt 1 000 aktiebolag är publika.

Motionerna

Annie Johansson (c) anför i motion C260 att regeringen bör se över möjligheterna att hitta en företagsform där man åtnjuter aktiebolagets fördelar med begränsat personligt ansvar och gynsamma skatteregler i kombination med att gränsen för aktiekapitalet sänks. Det skulle skapa förutsättningar för fler kvinnor och ungdomar att starta aktiebolag. Ett tillkännagivande yrkas i enlighet härmed.

I motion C288 anser Anne-Marie Pålsson (m) att aktiebolagsformen inte är någon bra associationsform för statlig verksamhet. Motionären anser därför att regeringen bör göra en översyn i syfte att skapa en annan associationsform för statlig kommersiell verksamhet – en företagsform som uppfyller kraven på insyn och kontroll från riksdagen samtidigt som den bejakar kravet på effektivitet och vinster utan att detta blir det enda styrande. Ett tillkännagivande yrkas med detta innehåll.

Utskottets ställningstagande

I budgetpropositionen för år 2007 anförde regeringen att den avser att se över frågan om tillskapandet av en ny företagsform med ett enkelt regelverk och ett begränsat ansvar för ägare. Vidare anfördes att också kravet på aktiekapital bör ses över (prop. 2006/07:1).

Inom Justitiedepartementet har därefter upprättats en promemoria angående behovet av en ny bolagsform. I promemorian väcks ett antal frågor, och som exempel kan nämnas följande. I vilken utsträckning uppfattas associationsrättsliga regler i dag som en börda för företagen? Vilken betydelse har mängden regler som sådan? Vilka delar av det befintliga associationsrättsliga regelverket kan och bör förenklas? Hur skall förenklingsbehovet vägas mot intresset av att skydda borgenärer och andra intressenter? Finns det behov av en eller flera nya bolagsformer vid sidan av aktiebolagsfor-

men eller bör arbetet i stället inriktas på att förenkla reglerna för aktiebolag? Bör det inom aktiebolagslagens ram införas särskilda förenklade regler för enmansaktiebolag? – Därutöver bör nämnas att departementet den 30 november 2006 anordnade en hearing på temat.

Utskottet kan således konstatera att regeringen redan inlett ett arbete för att se över frågan om tillskapandet av en ny företagsform. Det finns därför inte skäl att föreslå någon ytterligare åtgärd från riksdagen med anledning av motion C260, varför den bör avslås.

Vad därefter gäller motion C288 kan utskottet konstatera att regeringen i budgetpropositionen för år 2007 redogjort för sin avsikt att minska statens ägande i företag (prop. 2006/06:1). I proposition 2006/07:57 Försäljning av vissa statligt ägda företag, som nyligen överlämnats till riksdagen, föreslår regeringen att försäljningsprocessen bör inledas med att minska ägandet i sex publika aktiebolag, bl.a. Nordea Bank AB (publ), OMX AB (publ) och TeliaSonera AB (publ).

Utskottet kan konstatera att det behov som enligt motionären finns av en särskild associationsform för statlig verksamhet torde minska i takt med att det statliga ägandet minskar. I den mån det därefter skulle finnas behov av en särskild företagsform för statlig verksamhet utgår utskottet från att regeringen kommer att överväga frågan inom ramen för det arbete med en ny företagsform som redan pågår inom Regeringskansliet. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avslår motion C288.

Könsfördelningen i bolagsstyrelser m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner med krav på lagstiftning om könsfördelningen i bolagsstyrelser m.m.

Jämför reservation 1 (s, v, mp).

Bakgrund

I aktiebolagslagen (2005:551) finns bestämmelser om bolagets ledning. Ett aktiebolag skall ha en styrelse med minst tre ledamöter. I ett privat bolag får dock styrelsen bestå av en eller två ledamöter, om det finns minst en suppleant. Styrelsen, som enligt huvudregeln utses av bolagsstämman, ansvarar för bolagets organisation och förvaltning. Det är styrelsen som skall se till att organisationen av bokföringen och medelsförvaltningen innefattar en betryggande kontroll. Styrelsen är vidare skyldig att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation.

I juni 2005 gav Justitiedepartementet en sakkunnig person i uppdrag att överväga frågan om en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelser. I maj 2006 presenterades arbetet i departementspromemorian (Ds 2006:11) Könsfördelningen i bolagsstyrelser. I promemorian föreslås bl.a. regler i aktiebo-

lagslagen om könsfördelningen i styrelser för publika aktiebolag. Lagstiftningen föreslås genomföras i etapper varvid regler om könsfördelningen i styrelser i ett inledningsskede föreslås omfatta publika aktiebolag som är aktiemarknadsbolag. Privata aktiebolag föreslås inte omfattas av regler om könsfördelning i styrelser. Helägda statliga aktiebolag föreslås omfattas av lagkrav på jämn könsfördelning i styrelsen, oavsett om aktiebolagen är privata eller publika. – Regeringen beslutade den 1 mars 2007 att avskryva ärendet.

Aktiebolagslagen innehåller inte några bestämmelser om hur styrelsemedlemmar skall nomineras för val. Den innehåller inte heller bestämmelser om nomineringskommittéer eller valberedningar. Formerna för beredning av styrelseval torde i praktiken variera starkt mellan olika bolag.

Svensk kod för bolagsstyrning

Frågor om tillsättning av styrelse behandlas i Svensk kod för bolagsstyrning (Koden) som är en form av självreglering. Koden, vars övergripande syfte är att bidra till förbättrad styrning av svenska bolag, presenterades i december 2004 av Kodgruppen i utredningsbetänkandet (SOU 2004:130) Svensk kod för bolagsstyrning. Från den 1 juli 2005 skall alla bolag på Stockholmsbörsens A-lista samt bolagen på O-listan med ett marknadsvärde över 3 miljarder kronor tillämpa Koden. Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning är det organ inom näringslivet som ansvarar för Koden. Kollegiet består av tio ordinarie ledamöter samt en adjungerad ledamot. En ledamot utses av staten medan ordföranden och övriga ledamöter utses av kollegiets huvudman, Föreningen för god sed på värdepappersmarknaden. Stockholmsbörsens övervakningsfunktion kontrollerar i viss utsträckning hur bolagen tillämpar Koden.

När det gäller styrelsernas sammansättning föreskriver Koden att styrelsen skall ha en med hänsyn till bolagets verksamhet, utvecklingsskede och i förhållandena i övrigt ändamålsenlig sammansättning, präglad av mångsidighet och bredd avseende ledamöternas kompetens, erfarenhet och bakgrund. En jämn könsfördelning i styrelsen skall eftersträvas.

Motionerna

Egon Frid m.fl. (v) begär i motion C216 att regeringen lägger fram förslag till ändringar i aktiebolagslagen som innebär att minst 40 % av vardera könet skall vara representerat i aktiebolags styrelser samt i statligt och kommunalt ägda aktiebolags styrelser. Liknande krav framställs i motion C350 av Sylvia Lindgren och Agneta Gille (båda s) och motion C381 av Ulf Holm (mp).

I motion C337 yrkar Marie Granlund (s) ett tillkännagivande om ändringar i aktiebolagslagen för att öka andelen kvinnor i privata bolagsstyrelser.

Berit Högman och Marina Pettersson (båda s) yrkar i motion C355 ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över lagstiftningen gällande tillsättning av de publika börsbolagens valberedningar i syfte att öka den kvinnliga representationen i valberedningarna.

Utskottets ställningstagande

Liksom motionärerna anser utskottet att nuvarande förhållanden vad gäller könsfördelningen i bolagsstyrelser inte är tillfredsställande. Förhållandena ger anledning till eftertanke, men det bör enligt utskottets mening trots allt inte komma i fråga att lagstiftningsvägen tvinga fram en ändring. En ökad jämställdhet måste, enligt utskottet, främjas med andra medel. Det skulle nämligen enligt utskottets mening vara oacceptabelt att göra ingrepp i ägar-kollektivets, bolagsstämmans, rätt att självständigt utse sina företrädare i företagsledningen. Enligt utskottet måste det således även framgent ankomma på ägarna att fritt utse styrelsen. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet regeringens beslut att avskriva förslagen i departementspromemorian Ds 2006:11.

En jämnare könsfördelning i bolagsstyrelser måste alltså främjas med andra medel än lagstiftning. Utskottet vill här peka på att enligt Svensk kod för bolagsstyrning skall en jämn könsfördelning i styrelsen eftersträvas samt att vissa bolag enligt noteringskraven på Stockholmsbörsen är skyldiga att tillämpa Koden. Därutöver vill utskottet redovisa att regeringen i budgetpropositionen för år 2007 beträffande kvinnors företagande bl.a. anförde att kvinnor fortfarande är i klar minoritet på ledande poster i alla branscher och i alla storlekar på företag. Kvinnor som företagare är en underutnyttjad tillgång. Fler kvinnor som startar och driver företag skulle ge Sverige en starkare ekonomisk utveckling, men det skulle även få andra positiva effekter. En sådan effekt är att fler kvinnor skapar och deltar i de informella nätverk från vilka styrelseledamöter, vd:ar och ordföranden rekryteras. I budgetpropositionen föreslog regeringen att anslaget för Näringslivsutveckling m.m. (38:2) skulle ökas med 100 miljoner kronor för att främja företagande bland kvinnor och öka forskningen och kunskapen om kvinnors företagande. På förslag från näringsutskottet biföll riksdagen regeringens förslag om medelstildelning (prop. 2006/07:1, bet. NU1, rskr. 62–63).

Med det anförda är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionerna. Riksdagen bör således avslå motionerna C216, C337, C350, C355 och C381.

Lagen om ekonomiska föreningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med förslag om en översyn av lagen om ekonomiska föreningar. Utskottet hänvisar till en aviserad översyn av lagen.

Jämför reservation 2 (s, v).

Bakgrund

Lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar (föreningslagen) innehåller grundläggande bestämmelser om ekonomiska föreningar. Föreningslagen gäller enbart för sådana föreningar som omfattas av lagens föreningsbegrepp. Enligt föreningslagen skall en ekonomisk förening ha till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet i vilken medlemmarna deltar som konsumenter eller andra förbrukare, som leverantörer, med egen arbetsinsats, genom att begagna föreningens tjänster, eller på annat liknande sätt.

Bildandet av en ekonomisk förening förutsätter minst tre medlemmar, antagande av stadgar samt val av styrelse och revisorer. Föreningens stadgar skall bl.a. ange den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen, s.k. medlemsinsats. I stadgarna kan en ekonomisk förening även föreskriva att förutom medlemsinsatser, kapital får tillskjutas genom särskilda insatser, s.k. förlagsinsatser, och att sådana insatser får tillskjutas av andra än medlemmar. En ekonomisk förening skall anmälas för registrering senast sex månader efter det att beslut fattades om att bilda den. Registreringsmyndighet är Bolagsverket. Genom registreringen blir den ekonomiska föreningen en juridisk person som kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter. För den ekonomiska föreningens förpliktelser svarar endast föreningens tillgångar.

Motionen

Christer Adelsbo m.fl. (s) anför i motion C335 att det, för att upprätthålla konkurrensen mellan olika associationsformer, är av yttersta vikt att lagstiftningen är neutral i förhållande till olika associationsformer. Enligt motionärerna bör en revidering av lagen om ekonomiska föreningar göras i syfte att skapa en mer flexibel företagsform som kan vara konkurrenskraftig i förhållande till andra associationsformer. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet härmed.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet peka på att ett visst reformarbete redan inletts på detta område. Nämnas kan att den 1 juli 2006 öppnades en möjlighet för en ekonomisk förening att bedriva hela sin verksamhet i ett av föreningen delägt företag. Enligt tidigare bestämmelser måste dotterföretaget vara helägt (prop. 2006/06:84, bet. LU23, rskr. 209).

Vidare bör nämnas att i december 2006 remitterades en inom Regeringskansliet upprättad promemoria om övergång från ett manuellt till ett kontobaserat system för hantering av förlagsinsatser. Förslaget i promemorian syftar till att underlätta kapitalförsörjningen i ekonomiska föreningar. Därutöver vill utskottet redovisa att justitieministern i ett frågesvar från den 11 januari 2007 bl.a. har anfört att det är angeläget med en översyn av lagen om ekonomiska föreningar nu när arbetet med en ny aktiebolagslag har avslutats samt att arbetet inom Regeringskansliet är inriktat på att direktiv till en utredning om en allmän översyn av föreningslagen skall tas fram under 2007 (svar på fråga 2006/07:423).

Liksom justitieministern och motionärerna anser utskottet att det är angeläget med en översyn av lagen om ekonomiska föreningar, och regeringens arbete är inriktat på att direktiv till en utredning om en allmän översyn av lagen skall tas fram under innevarande år. Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motion C335, varför den bör avslås.

Ytterligare lagstiftning om franchising

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med förslag till ytterligare lagstiftning om franchising.

Jämför särskilt yttrande (s).

Bakgrund

Franchising är en form av samverkan mellan två näringsidkare – franchisegivaren och franchisetagaren – där franchisegivaren upplåter åt en eller flera franchisetagare rätten att mot ersättning sälja varor eller tjänster under ett visst namn eller ett visst kännetecken som tillhandahålls av franchisegivaren. Franchising utmärks av ett gemensamt uppträdande utåt från franchisegivarens och franchisetagarens sida. Franchisetagarens verksamhet bedrivs dock i eget namn och för egen räkning. Villkoren för verksamheten regleras vanligen genom ett standardavtal mellan parterna.

Ett utmärkande drag för franchising, jämfört med vissa andra samarbetsformer, är att parterna i ett franchiseförhållande är fristående från varandra. Vardera parten är såväl juridiskt som ekonomiskt ansvarig endast för det egna företaget.

I lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet finns bestämmelser om franchisegivarens skyldighet att innan ett franchiseavtal ingås ge franchisetagaren viss information. I god tid innan ett franchiseavtal ingås skall en franchisegivare skriftligen ge franchisetagaren den information om avtalets innebörd och övriga förhållanden som behövs med hänsyn till omständigheterna. Informationen skall vara klar och begriplig. Den skall minst innehålla en beskrivning av den franchiseverksamhet som franchisetagaren skall bedriva, uppgift om andra franchisetagare som franchisegivaren har träffat avtal med inom samma franchisesystem och omfattningen av deras verksamhet, uppgift om den ersättning som franchisetagaren skall betala till franchisegivaren och övriga ekonomiska villkor för franchiseverksamheten, uppgift om immateriella rättigheter som skall upplåtas till franchisetagaren, uppgift om de varor eller tjänster som franchisetagaren är skyldig att köpa eller hyra, uppgift om konkurrensförbud som skall gälla under eller efter den tid som franchiseavtalet gäller, uppgift om avtalstiden, villkoren för förändring, förlängning och uppsägning av franchiseavtalet samt de ekonomiska konsekvenserna av en uppsägning, och uppgift om hur en tvist med anledning av avtalet skall prövas och vad som skall gälla i fråga om kostnadsansvar för en sådan tvist. Vad som redovisats ovan gäller också när ett befintligt franchiseavtal, med franchisegivarens tillåtelse, skall överlåtas till en ny franchisetagare.

Om en franchisegivare ingår ett franchiseavtal utan att ha uppfyllt sin informationsskyldighet, kan Marknadsdomstolen vid vite ålägga franchisegivaren att lämna sådan information.

Motionen

Sylvia Lindgren (s) anför i motion C349 att lagen om franchisegivares informationsskyldighet som antogs av riksdagen våren 2006 är ett steg i rätt riktning. Motionären anser dock att regeringen redan nu bör överväga ytterligare reformer på detta område. Regeringen bör bl.a. överväga att införa en förhandlingsrätt för franchisetagare, bestämmelser om uppsägning av avtalen och ekonomisk kompensation vid inlösen i samband med uppsägning samt att förbjuda oskäligen avtalsvillkor. Ett tillkännagivande yrkas med detta innehåll.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl till en ytterligare lagreglering av franchiseavtalen. Dessutom skulle en sådan lagstiftning motverka regeringens och riksdagens uttalade ambition att minska regelbördan för näringslivet. Utskottet föreslår därför att motion C349 avslås.

Stiftelselagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med förslag om upphävande av en bestämmelse i stiftelselagen. Utskottet hänvisar till aviserat beredningsarbete.

Bakgrund

Stiftelselagen (1994:1220) innehåller en civilrättslig reglering av stiftelseinstitutet samt bestämmelser om tillsyn. Lagen gäller såväl för stiftelser som har bildats av enskilda som för stiftelser som har bildats av staten eller andra offentliga organ.

Enligt stiftelselagen bildas en stiftelse genom att egendom enligt ett förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål. Egendomen skall anses avskild när den tagits om hand av någon som åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet. Stiftelsen är en juridisk person och för dess förpliktelser svarar bara stiftelsens tillgångar.

En stiftelse utgör en självständig förmögenhet. Även ett aktiebolag kan i och för sig betecknas som en självständig förmögenhet. Stiftelsen har emellertid ytterligare ett specifikt drag som skiljer den från aktiebolaget. Detta särdrag består i att varken den som har tillskjutit egendom till en stiftelse eller någon annan har någon rätt till andel i stiftelsens förmögenhetsmassa. En stiftelse har således inte några ägare. Till skillnad från aktiebolaget kan en stiftelse därför karakteriseras inte bara som en självständig utan även som en självägande förmögenhet.

I stiftelselagen slås fast under vilka förutsättningar föreskrifterna i ett stiftelseförordnande får ändras, s.k. permutation. Frågor om permutation prövas av Kammarkollegiet på ansökan av stiftelsens styrelse eller av förvaltaren. Kammarkollegiets beslut i ett permutationsärende får överklagas hos regeringen.

Det finns ett stort antal stiftelser som har bildats av staten. Under mandatperioden 1991–1994 bemyndigade riksdagen regeringen att med de tidigare löntagarfondsmedlen som kapital inrätta sammanlagt elva stiftelser. I och med bildandet av dessa stiftelser skedde en utskiftning av kapital som förvaltades av de fem löntagarfondsstyrelserna.

Hösten 1996 beslutade riksdagen en ändring i stiftelselagen för stiftelser som har bildats av staten. Ändringen innebar att regeringen, även utan styrelsens eller förvaltarens samtycke, kan ändra eller upphäva föreskrifter i stiftelseförordnandet trots att de förutsättningar som stiftelselagen ställer upp för ändring av föreskrifter i stiftelseförordnanden inte är uppfyllda. Föreskrifter om stiftelsens ändamål får dock inte ändras eller upphävas. Ändringen togs in i en ny bestämmelse i stiftelselagen, 6 kap. 4 a § (prop. 1996/97:22, bet. LU2, rskr. 62).

Motionen

Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda m) anser i motion Ub326 att den ändring i stiftelselagen som riksdagen beslutade hösten 1996 innebär att regeringen på eget initiativ och mot styrelsernas vilja kan bestämma att styrelsernas ledamöter framgent skall tillsättas av regeringen. Motionärerna anser att 6 kap. 4 a § stiftelselagen bör upphävas och att man samtidigt bör ändra stiftelseförordnandena för forskningsstiftelserna så att styrelserna åter får i uppgift att ”förnya sig själva” utan påverkan från regeringen. Ett tillkännagivande yrkas med detta innehåll (yrkande 1). Vidare yrkas ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda om skyddet för stiftelser mot politiska ingrepp bör utökas (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

I budgetpropositionen för 2007 anförde regeringen bl.a. att forskningsstiftelsernas självständiga ställning behöver stärkas och att regeringen avser att se över denna fråga (prop. 2006/07:1). Utskottet kan inte finna annat än att inriktningen av motionärernas förslag ligger i linje med regeringens ambitioner och utgår från att motionsönskemålen beaktas i den fortsatta beredningen. Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionen. Riksdagen bör således avslå motion Ub326 yrkandena 1 och 3.

Gemensamt näringsförbud i Europa

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som gäller ett gemensamt näringsförbud i Europa.

Bakgrund

Lagen (1986:436) om näringsförbud har till syfte att förhindra att personer som orsakar stora skador genom sin näringsverksamhet skall kunna fortsätta med det. Lagen innebär en möjlighet att ingripa med förbud i ett fall då det skulle framstå som stötande om en person som har begått allvarliga oegentligheter i näringsverksamhet trots detta skulle få fortsätta att ägna sig åt sådan verksamhet. Vid lagens tillämpning skall allmänpreventiva hänsyn tas samtidigt som det är viktigt att rättssäkerheten för den enskilde blir tillfredsställande.

Enligt lagen skall näringsförbud, om det är påkallat från allmän synpunkt, meddelas den som i egenskap av enskild näringsidkare grovt har åsidosatt vad som ålegat honom i näringsverksamheten och därvid gjort sig skyldig till brottslighet som inte är ringa. Har näringsidkaren i näringsverksamhet gjort sig skyldig till brott för vilket det lägsta föreskrivna

straffet är fängelse i sex månader, skall ett näringsförbud anses påkallat från allmän synpunkt, såvida inte särskilda skäl talar mot det. Vidare får näringsförbud meddelas den som i egenskap av enskild näringsidkare grovt har åsidosatt vad som ålegat honom i näringsverksamheten och därvid i avsevärd omfattning underlåtit att betala skatt, tull eller avgift som omfattas av lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter. Även i detta fall krävs att åtgärden skall vara påkallad från allmän synpunkt. Har näringsverksamheten bedrivits av en juridisk person får, under de förutsättningar som enligt vad nu nämnts gäller för en enskild näringsidkare, näringsförbud meddelas den som företräder den juridiska personen.

Ett näringsförbud skall vara tidsbegränsat och gälla under lägst tre och högst tio år. Den som är underkastad näringsförbud får inte driva näringsverksamhet. Frågor om näringsförbud prövas av allmän domstol.

Motionen

Lars Mejern Larsson m.fl. (s) anför i motion C361 att det finns behov av ett europeiskt näringsförbud. Ett sådant skulle bidra till sundare konkurrens samtidigt som den gränsöverskridande brottsligheten skulle motverkas och arbetstagarna skulle få en tryggare ställning. Enligt motionären bör Sverige eftersträva en likartad lagstiftning inom Europa i syfte att stoppa oseriösa företagsetableringar. Motionärerna anser att Sverige bör driva denna fråga inom Europeiska unionen och Nordiska rådet. Ett tillkännagivande begärs med detta innehåll.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning att ett gemensamt europeiskt näringsförbud skulle kunna fylla en viktig funktion i syfte att bidra till en sundare konkurrens och motverka gränsöverskridande brottslighet. Utskottet kan konstatera att det i vart fall för närvarande torde vara förenat med betydande svårigheter att åstadkomma en gemensam och ändamålsenlig ordning inom EU beroende på att reglerna om näringsförbud och yrkesförbud varierar kraftigt mellan medlemsländerna.

På grund av det anförda är utskottet för närvarande inte berett att föreslå att riksdagen tar något initiativ i frågan. Motion C361 bör således avslås.

Reservationer

- 1. Könsfördelningen i bolagsstyrelser m.m., punkt 2 (s, v, mp)**
 av Carina Moberg (s), Johan Löfstrand (s), Hillevi Larsson (s), Egon Frid (v), Ameer Sachet (s), Jan Lindholm (mp), Eva Sonidsson (s) och Stefan Wikén (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om könsfördelningen i bolagsstyrelser. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:C216, 2006/07:C337, 2006/07:C350, 2006/07:C355 och 2006/07:C381.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning måste man sträva efter en jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män. Jämställdhet är en fråga om mänskliga rättigheter, demokrati och rättvisa, men också om att ta till vara alla människors kompetens. Om kompetensen hos både kvinnor och män i näringslivet tillvaratas får företagsledningen den bästa sammansättningen, vilket gynnar företagen och därmed tillväxten. Forskning visar att ledande befattningshavare i dag inte väljs enbart på grundval av kompetens. Män, som i de flesta fall styr nomineringsprocessen, väljer ofta män just därför att de är män.

När det gäller aktiebolag i vilka staten har ett bestämmande inflytande hade den tidigare regeringen ställt upp delmålet att andelen kvinnliga styrelseledamöter skulle vara minst 40 % år 2003. Målet uppnåddes genom ett kontinuerligt och systematiskt nomineringsarbete. Sommaren 2005 var den genomsnittliga andelen kvinnor i helägda statliga bolag 42 %.

Fortfarande är det svårt för kvinnor att ta sig upp till de privata bolagens ledningsgrupper och styrelser. Djupt rotade traditioner och värderingar är ofta skälet till att kvinnor hindras att ta sig till toppen inom näringslivet. För det är varken så att kvinnor har lägre kompetens, lägre utbildning eller kortare arbetslivserfarenhet. Den kvinnliga representationen i bolagsstyrelserna har förbättrats något under senare år men är fortfarande ojämnställd. Enligt statistik från Bolagsverket som avsåg förhållandena i februari 2006 var 15,1 % av styrelseledamöterna i privatägda aktiebolagsstyrelser kvinnor. Bland de publika bolagen var 13,8 % av styrelseledamöterna kvinnor. Vi kan konstatera att denna förändring aldrig hade skett utan den debatt och hot om lagstiftning som den förra regeringen och deras samarbetspartier initierade.

Den förra regeringen gav i juni 2005 en sakkunnig person i uppdrag att överväga frågan om en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelser. Uppdraget redovisades i maj 2006 i departementspromemorian (Ds 2006:11) Könsfördelningen i bolagsstyrelser. I promemorian föreslås bl.a. regler i aktiebolagslagen om könsfördelningen i styrelser för publika aktiebolag. Den nuvarande regeringen har nyligen beslutat att avskryva förslagen i departementspromemorian. Vi anser att detta är djupt beklagligt, och vi är mycket oroad över vad regeringens politik kommer att få för konsekvenser för jämställdheten inom näringslivet.

Enligt vår uppfattning har bolagen redan fått god tid på sig att själva försöka komma till rätta med problemet med mansdominerande styrelser. Under senaste åren har otillräckliga initiativ tagits från näringslivets sida för att förändra situationen. Vi kräver därför att åtgärder vidtas mot mansdominansen i bolagens styrelser. Enligt vår mening bör regeringen omgående ta fram ett lagförslag om kvotering i bolagsstyrelser som bygger på förslagen i departementspromemorian (Ds 2006:11) Könsfördelningen i bolagsstyrelser och återkomma till riksdagen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna C216, C337, C350, C355 och C381, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Lagen om ekonomiska föreningar, punkt 3 (s, v)

av Carina Moberg (s), Johan Löfstrand (s), Hillevi Larsson (s), Egon Frid (v), Ameer Sachet (s), Eva Sonidsson (s) och Stefan Wikén (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om lagen om ekonomiska föreningar. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:C335.

Ställningstagande

Kooperationen är en stor och viktig del i den svenska ekonomin, och de flesta kooperativ drivs i form av ekonomiska föreningar. Lagen om ekonomiska föreningar är från år 1987 och någon heltäckande översyn har inte gjorts sedan dess. Liksom motionärerna i motion C335 anser vi att det, för att upprätthålla konkurrensen mellan olika associationsformer, är av yttersta vikt att lagstiftningen är neutral i förhållande till olika associationsformer. Enligt motionärerna bör en revidering av lagen om ekonomiska föreningar göras i syfte att skapa en mer flexibel företagsform som kan vara konkurrenskraftig i förhållande till andra associationsformer. Det får ankomma på regeringen att omedelbart ta initiativ till en översyn.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion C335, som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Ytterligare lagstiftning om franchising, punkt 4 (s)

Carina Moberg (s), Johan Löfstrand (s), Hillevi Larsson (s), Ameer Sachet (s), Eva Sonidsson (s) och Stefan Wikén (s) anför:

Lagen om (2006:484) franchisegivares informationsskyldighet syftar till att stärka en blivande franchisetagares ställning i de förhandlingar och diskussioner som föregår undertecknandet av ett franchiseavtal. Vi tycker att lagstiftningen är bra och att den fyller en viktig funktion. Lagen trädde ikraft den 1 oktober 2006.

Vi vill uppmärksamma att motionsyrkanden med krav på ytterligare reglering inom franchiseområdet avslogs av riksdagen i samband med antagandet av lagen om franchisegivares informationsskyldighet. Även om vi har förståelse för att en franchisetagare i egenskap av den svagare parten i ett franchiseförhållande kan befinna sig i en utsatt position anser vi att frågan om ytterligare lagstiftning om franchising är för tidigt väckt. Vi vill nu avvakta och se vilka förbättringar för franchisetagare som den nya lagstiftningen kan medföra. Vi har därför stannat för att inte reservera oss.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:C216 av Egon Frid m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i aktiebolagslagen innebärande att minst 40 % av vardera könet ska vara representerat i börsnoterade aktiebolags styrelser samt i statligt och kommunalt ägda aktiebolags styrelser enligt vad i motionen anförs.

2006/07:C260 av Annie Johansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra det enklare att starta aktiebolag.

2006/07:C288 av Anne-Marie Pålsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om beslut att göra en översyn med syfte att finna en lämplig associationsform för statliga bolag att verka inom.

2006/07:C335 av Christer Adelsbo m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att revidera lagen om ekonomiska föreningar.

2006/07:C337 av Marie Granlund (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändringar i aktiebolagslagen för att öka andelen kvinnor i privata bolagsstyrelser.

2006/07:C349 av Sylvia Lindgren (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skyddsregler för franchisetagare.

2006/07:C350 av Sylvia Lindgren och Agneta Gille (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att öka andelen kvinnor i privata bolagsstyrelser.

2006/07:C355 av Berit Högman och Marina Pettersson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att tillsätta en utredning med uppgift att se över lagstiftningen gällande tillsättning av de publika börsbolagens valberedningar i syfte att öka den kvinnliga representationen i valberedningarna.

2006/07:C361 av Lars Mejern Larsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ett europeiskt näringsförbud.

2006/07:C381 av Ulf Holm (mp):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram lagförslag om kvotering i bolagsstyrelser.

2006/07:Ub326 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om upphävande av 6 kap. 4 a § stiftelselagen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skyddet för stiftelser från politiska ingrepp bör ses över.